

II.

Budapest szennyvizeinek felhasználása a konyhakertészet szolgálatában

Irta: *Ziegler Nándor*, m. kir. kormányfőtanácsos okl. gazda, a fővárosi vásárcsarnokok igazgatója

Husz év előtt megtett és azóta mindig aktuális javaslatomat elevenítem fel, amidőn az öntözhető szántóföldek létesítésére időnkint visszatérek.

Ma a közéletmezés gondja nem lenne annyira nehéz és terhes, ha annak idején az illetékes körök berendezkedtek volna arra, hogy Budapest értékes csatorna szennyvize ne vesszen kárba, hanem pótolja a trágyát és az esőt.

Még csak érdemesnek sem tartottuk, hogy behatóbban foglalkozzunk ezzel a kérdéssel, pedig mindenki tudja és tudta, hogy Magyarország kontinentális klímája igen szeszélyes, hogy a májusi esőtől, amely sokszor kimarad, függ jórészt a nép jóléte és táplálkozása. Átéltük az 1917 és 1918. évek országos csapásnak beillő szárazságait, a háborus évek közéletmezési nyomorát és mégsem gondoltuk a konyhakerti vetemények legkiadósabb és mindenféle időjárás viszonyok között is biztosan sikerre vezető termelési módszerére. Pedig példákban sem volt hiány. Ismerjük Páris, Berlin, Breszlau stb. drága pénzen létesített öntözhető földbirtokait. Tudjuk azt is, hogy a zöldség hosszú szállításra, kivált forró nyári időben nem alkalmas és nem is bírja meg a nagy szállítási költségeket. Ezért annak tömegtermelését közvetlenül Budapest környékén kell forszírozni és pedig a falusiak kocsiközlekedésének rayonjában, a távolabbi vidékeken a nagy vasutak szomszédos forgalmi, a vicinálisok és gőzhajózárok pedig a „Zöldségtermelő” dunaparti községek forgalmi körzetében. Az ezen területeken termelt zöldségféle, mondhatni kizárólag Budapest fogyasztása részére biztosítható.

Még mindig van elég okunk arra, hogy ezt problémát legalább komoly tanulmány tárgyává tegyük. Budapest ellátása még sohasem volt ilyen kis termelő területre szorítva mint most. A megcsappant állományt (vágóállat, baromfi) is csak évek múlva lehet kelőleg rekonstruálni, ennél fogva a hus, tej és tojás termelés sem lehet még sokáig kielégítő. Annál is inkább rá leszünk tehát a zöldség és gyümölcsféle fogyasztására szorítva. Ez nem is volna olyan nagy baj, csak legyen mit fogyasztani, mert nálunk ez az egészséges növényi táplálék nem részesült eddig sem kellő méltatásban, holott a franciák, olaszok és a keleti népek stb. tulnyomaan ebből élnek, ami megfelel a természetes táplálkozás hygiénájának is. Nálunk meg lehetne olvasni azokat, akik a sárgarépa, fehérrépa, spenót és saláta főzeléket rendszeresen fogyasztják. A nép zöme egyáltalán nem szereti ezeket a főzelékeket még husfeltéttel sem.

Ezek előrebokszátása után rátérhetünk magára a tárgyra.

Igaz, hogy a feladat megoldása nem könnyű, mert sokféle érdekelttség bevonása szükséges ahhoz, hogy a dolog létrejőjön, de amidőn a sokféle érdekellentét nem gördíthet nehézségeket a vállalkozás elé: akkor meg van a lehetőség arra, hogy ilyen szociális szempontból is nagy jelentőségű és közérdekű kérdés mielőbb megoldást nyerhessen. Itt vannak pl. a főváros közelében lévő nagybirtokok.

A feladat két főrésztre oszlik.

Olyan földbirtokok megszerzése, vagy kijelölése, amelyek e célra alkalmasak. Erre valók a pestmgyei szikes talajok, amelyeket ezzel ter-

mőképessé teszünk; de főleg a konyhakertészetre már most alkalmas. Budapesthez közelfekvő helyek, mert ezek azonnal felhasználhatók, míg a szikes talajok csak bizonyos idő alatt javíthatók meg. A földeknek öntözésére való berendezése, alacsony töltések, szennyvizvezető és levezető árkok, zsilipek készítéséből és nemi alagcsövezésből áll, amit földmunkások elvégezhetnek. A másik és költségesebb része a dolognak a főváros csatornatelepén át, most a Dunába vezetett szennyviz kivezetése a kijelölt szántóföldekre.

Más országokban a törvény, tekintettel a halállományra és más közegészségi okokra, nem engedi, hogy a folyóvizet csatornaszennyvízzel és ürülékkel beszennyezzék. Ott azért igen költséges beruházásokat kellett csinálni. Pl. Berlinnek sok milliójába kerültek a „Rieserfeld“-ek, amelyekre az ugynevezett „Zentralpumpwerke“ (központi szivattyumű) nyomja ki vascsövekben a Berlin körül több kilométer távolságra fekvő „Rieserfeldgüter“-ekre, az igen híg csatorna szennyvizet. Negjegyzem, hogy Berlin szennyvizének szilárd anyagtartalma igen csekély és annak is 40 százaléka kávéalja (kávészagt).

Nálunk hasonló nagy befektetésekre alig lesz szükség, mert az e szivattyumű, amely magas Dunavíz állásakor a főcsatorna lezárt nyílása mellett a Dunába szivattyuzza a szennyvizet nem a Dunába, hanem a vezetőcsövekbe, vagy árkokba ömlesz. Nézetem szerint a szennyvizet zárt vas- vagy betonsövekben, avagy épített csatornában vezetni, csak a főváros lakott területén belül lesz szükséges, t. i. addig a távolságig, amíg a bűz ellen kell védekeznünk. Kint a határban kellő mélységű és lejtésű nyílt árkok is meg fognak felelni a célnak. Ez a módja a szennyvizvezetésnek, több kilométer távolságra, tetemesen megkönnyitené a dolgot.

De megkönnyitené az is, hogy mi a felesleges csatornaszennyvizet a Dunába bocsáthatjuk, míg az említett világvárosok azt nem tehetik meg, hanem kénytelenek azt egész tömegében e célra megvásárolt és folyton növelendő birtokra kiszivattyuztatni, sőt nagy esőzések után kihasználatlanul a levezetőárkokba bocsátani.

Röviden felsorolom azokat a dolgokat, amelyek az ilyen mesterséges uton öntözhető, illetve trágyázható földeken nagy arányokban termelhetők és létesíthetők.

Elsősorban a zöldségfélék minden bámulatosan fejlődik és gyorsan nő. Ezzel már igen sokat nyertünk, kivált, ha a télire való konzerválására mindjárt a termőhelyen berendezkedünk, a la Znáim.

Fel kell állítanunk savanyító, befőző és zöldségszáritó telepeket, mint azt Bécs és Berlin tették. Ezzel elesik a nagy teriméjű és romlandó nyers zöldségfélék kockázatos és sokszor tetemes kárral járó vasuti és vízi szállítása; míg feldolgozott és jól konzervált alakban könnyebben és olcsóbban szállíthatók. Ennél az előny-nél azonban még nagyobb az, hogy ily módon a termelvényből igen sok a téli fogyasztásra megmenthető, t. i. az a rész, ami most a nyári szállítás és árusítás közben teljesen tönkremegy. Talán nem tulzok, hogyha azt állítom, hogy a termelt zöldségmennyiségnek csak kétharmada lesz tényleg elfogyasztva, egyharmad része megsemmisül. Nyáron és ősszel, ha bőségben van, nem becsülik meg és nem kezelik kellőleg; pedig ezzel a most megromló egyharmad rész mennyiséggel az egész téli szükségletet jórészt elláthatnók. Ennek a rossz gazdálkodásnak másik oka az alkalmas szállító eszközök, egymint hűtött vasuti kocsik és vízi járművek elégtelen és nem megfelelő voltában, valamint a helytelen csomagolásban keresendő. Tudvalevőleg a nem friss, elhervadt és fülledt zöldséget nem veszik meg.

Egy másik jelentékeny terep lenne az öntözhető földek számára a gyümölcsstermelés felkarolása. Nálunk a gyümölcsstermelés nem áll azon a fokon, mint pl. Francia- és Németországban, vagy csak Csehországban és Tirolban. Nyári és befőzni való gyümölcsünk alig van, legtöbbször a kézi fagyok miatt (mint a folyó évben is várható volt). Ezért biztosan sohasem számíthatunk elegendő belföldi gyümölcsre. Olyan kánaáni termések, mint az 1917. évi sárgabaracktermés, az 1910. évi alma- és az 1913. évi szőlőtermés, olyan ritkák, mint az üstökösök. Hiányzanak nálunk a Kecskemétek és Nagykőrösök többes számban, továbbá a vasutak és közutak mentén lévő gyümölcsfaso-

rok, de hiányoznak a községi gyümölcsfaiskolák is. Elképzelhetjük, hogy mennyi cseresznyét, meggyet, kajszin- és üszibarackot, epert, málnát, ribizlit, egressz stb. lehetne itt produkálni, amiket most néha csak mutatónak látunk.

A harmadik jelentős dolog a zöldségtakarmány, egymint lóhere, lucerna, csalamádé, baltacim, búkköny, széna stb. lenne. Ezek egynémelyike nyolcszor is kaszálható. A takarmánytermesztés azzal is nagy mérvben fokozható lenne, hogy a szennyvizet kétszer, sőt háromszor is lehetne kihasználni, amennyiben a már trágyázásra egyszer használt szennyviz ismételtén a szomszédos földekre vezethető. Sok takarmány nélkül az állállomány szaporítására, speciálisan zöldségtakarmány nélkül pedig a tehenészet szaporítására, tehát az annyira megcsappant tejtermelés fokozására gondolni sem lehet.

További igen fontos, illetve huspótló cikk a baromfi és a tojás tömegtermelése lenne. Esetleg a házinyul is. De ehelyett én inkább a parlagi és a husjuh tenyésztésének fokozását ajánlanám. Ezeket a földeket valóságos baromfi-farmokká lehetne fejleszteni az amerikai tojás keletű házakkal. A kényes husjuh, de még inkább az igénytelen parlagi juh tenyésztésének fokozását azért kellene erőltetni, mert csak ezekkel növelhetjük aránylag gyorsan a husztermelést. Sertésenyésztésre az öntözésre berendezett földek már kevésbé valók, mert a legelő sertések a töltéseket, zsilipeket és árkokat meg rongálnak. De sertéshizlálókát itt is lehetne berendezni, mert a tengerit és a burgonyát, vagyis kapásnövényeket a vetésforgó helyes megállapítása végett, szükségképpen itt is kell termelni. Így a zsirprodukciónövelésében ezeknek a földeknek is van szerepük.

A mezőgazdasági termelésen kívül mellékesen közegészségi és más szociális intézmények létesítésére is felhasználhatók ezek a területek.

Ilyenek az üdülőtelepek a kórházakból kikerült betegek számára; foglalkoztató telepek a dolgozók számára, stb.

Mindenekfelett azonban a vállalkozás abban csucsosodik ki, hogy a most teljesen kárba vesztett nagy értékű trágya erejét a szennyvizeknek kihasználják, ami maga, mondhatni, mérhetlen államgazdasági nyereség.

Azt hiszem, hogy az előadottakban eléggé feltártam az öntözhető földek káprázatosan csábító előnyeit és azt hiszem ezt a problémát egy kis lelkesedéssel meg is lehetne oldani.